

Az MTA Debreceni Területi Bizottság szolnoki szakbizottságának meghívása

/Eredeti, halasztott dátum+helyszín: 2012. április 26. Szolnok/

Kolláth György www.kollath.com /az előadás már e honlapon/

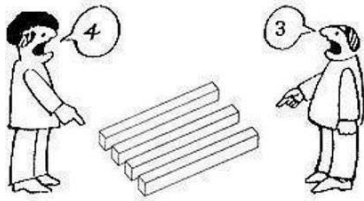
Az alkotmány és a tudomány kapcsolata

Tisztelt Tanár és Kutató Elmék! Hölgyeim és Uraim!

Bevezető

Egy sms terjedelmű válasz a főcímrre: e kapcsolat olyan, mint amikor a faltörő kos és a fotocellás ajtó teszteli egymást. Nincs kontaktus. Az előadás képi szemléltetéssel folytatódik és majd zárul is.

Jog(vita), tudomány, ember, valóság: összerendezhetők?

Kinek van igaza? Abszolút mértékben, végérvényesen senkinek nincs. Éppen ez a tudomány, a jog, a demokrácia és a plurális világ(kép) lényege.

Társítható a képhez egy szellemes gyűjtés. Egy-egy mai, derűs gondolati summázat az 5 leghíresebb - történetesen, a húsvéti feltámadás után jogosultan, a szellemével jelen lévő - zsidó embertől, akinek meghatározó szerepe volt a nyugati civilizáció kialakulásában: 1. Mózes, aki azt mondta: **minden a jog**, 2. Jézus, aki azt mondta: minden a szeretet, 3. Marx, aki azt mondta: minden a tőke, 4. Freud, aki azt mondta: minden a szex, 5. Einstein, aki azt mondta: **minden relatív**.

Visszacsatolás

Köszönöm a meghívást. Magamról: baloldali liberális, konzervatív neveltetésű jogász vagyok: szervezetektől független, de nem semleges. Az 1989-ben rendszert váltó alkotmányosság közreműködője voltam. Értékrendjének derűs védelmezője maradtam. Sosem nyilvánítottam politikai véleményt. Alkotmányjogi álláspontomban mindig ott van a demokratikus jogállam tisztelete.

Szülővárosomban, Szolnokon 5 éve hasonló tárgykörben tarthattam egy nagyobb előadást. Két okból hozom szóba. Egyrészt, mert az is a komoly - flancosan: tudományos és etikus – elemzés és prezentáció követelménye, hogy számot adunk korábbi állításaink, munkahipotézisünk későbbi találati pontosságáról, a szavak és a történések összefüggéséről. Másrészt, mert 5 éve még a megyeháza zsúfolt dísztermében beszélhettem: ám ezt mára a bornírt politikai „haragszomrád” kizárta. Bajban van az a hatalom, amely már gondolatoktól is fél: azokat (el)utálja, meg sem kísérli érvekkel ellensúlyozni. Beszél róla, de nincs vele az „erő”.

5 szembesítés

Szembesül tehát most a 2007. évi szó a későbbi tény, trend, a állapot. 5 éve a kulcs-megállapítások az alábbiak voltak, melyekhez *slágvortokban későbbi, ill. friss fejleményeket kapcsolok*:

a) Alacsony a honi alkotmányos kultúra a közpolitika, a társadalmi élet minden szintjén: az oktatást, a médiát, a szakmai nyilvánosságot is ide értve. *Azóta+ma: korábban felfoghatatlan, drámai visszaesés következett be, ui. életbe lépett, ami halva született. Lett Alaptörvény (AT), de az nem megemelte, hanem erodálta a jogállamunkat, a jogi közgondolkodásunkat. Erősítette a rossz trendet: a közügyekből kihál a minőség.*

b) Az Aranybulláról szólva jeleztem, hogy már 800 éve is megbundázták, elszúrták a fő jogfelfogását: az ellenállási záradékát. A korabeli elemekből modern történeti vagy más alkotmány nem adódnék. *Azóta+ma: az ezeréves állami lét esszenciáját (jó, hogy nem rovásírással) reinkarnálni próbálták az ún. Nemzeti hitvallásban. Megkísérelték házassítani a Szent- Korona-tant a népszuverenitással. Se hal, se hús: emészthetetlen (v)étek lett belőle.*

c) Leszakadóban vagyunk Európától: általában és jog-specifikusan is. 2007-ben még sem volt nyoma a XXI. századi Magyarország józan „kitalálásának”, felépítésének. Nagy szellemi erővel folyó új alkotmány előkészítésének, megalapozásának a jelei sem látszottak. *Azóta+ma: bárminek a fair alátámasztása, korrekt megalapozása, jóhiszemű együttműködéssel való megalkotása mit sem javult: sőt szabadságharc indult a Nyugat (EU-IMF) ellen. Ütköző értékrendek 6 szótaggal, sarkítva. EU=Acquis Communautaire: közös értékek, vívmányok. Hungary=egyház, kegyház, fegyház. Válasz nélküli, aktuális kérdés: kiért-miért tántorognak ki önök önként a nyugati típusú demokráciák családjából? Hová tartanak? Ami látható: a kormány kitart, az EU betart(at).*

d) Pedig a (fél)múlt, a jelen és a jövő egyaránt egy eszázadi, modern, EU-konform ország-stratégiát, állam- és jog-koncepciót, valós reformot, s benne az alkotmányozás 3 fő karakterének megfelelő újra-rendezést igényelne. Csak hát a 2/3-ad konszenzus-kényszere fatális visszahúzó erő (volt). *Azóta+ma: erőszakolt megalomán víziókon és brutális kivitelezésen kívül máig sincs érdemi, strukturális, fenntartható reform. Lett ellenben 2/3-ad, ám vele átestünk a ló másik oldalára. Az európai alkotmányosság alfája és ómegája, hogy az önkény esélyét ki kell zárni, nem szabad túlhatalmat adni senkinek: meg se tehesse a fékek és ellensúlyok rendjét sértő lépését az, aki ezzel kacérkodnék. Az elvek, a közjogi minőségek és a garanciák a fontosak, nem pedig az azt szolgáló technikák, alkalmazott arányos és megoldások. Zuhanásszerű visszaesés jött. Otto von Bismarck, a Vaskancellár mondta 200 éve: minden magyar egy jogász és egy huszár keveréke. Kardunk rozsdás, szavakkal vívunk. Nem szoktunk időben leszállni a magas lóról. A mai politikát óvodai vicc szemlélteti. Kiszól a kertbe a dadus: -Viktorka, ne húzd a macska farkát! Süvít a válasz: -Én csak fogom, ő húzza!*

e) 2007. évi konklúzióm: kéne, de kb. akkor lesz jó, új alkotmányunk, amikor e században nyári (vagy téli?) olimpiát rendezünk. *Azóta+ma: európai jogállamban elképzelhetetlen honi alkotmány(ozás) képződött. Tudománytalan, kusza input-ból 2011. évi Húsvéti Alaptörvény, ironikusan: Márkus(s)-napi pártens, „felcsútmány”jött ki output-ként. Nem itt-ott korrigálandó, uniós+ellenzéki kompromisszummal kezelhető „mű”, hanem működésképtelen közjogi Frankenstein jött létre. Közös nevezőre nem hozható torzók önző, veszélyes, művi egyvelege: primitív politikai patchwork. Olimpia: nuku, de talán lesz 3 éven belül Puskás I. és Puskás II. stb. stadionunk.*

Summázatként

A nem jogász értelmiség számára is kezelhető demokratikus dilemma lényege: önök szerint nem fából vaskarika vajon egy nyitott társadalmat, szabad demokráciát vasmarokkal, fentről, egy kézből irányítani?

Nem írnék jóvá magamnak a fentiekből 5 találatos szelvényt. Igaz, a közjog nem szerencse-játék. Vagy talán manapság, nálunk mégis csak az - a 365 új törvényt elnézve? Jobbat vártam még a politikai váltógazdaság 4 évhez kötött ciklusának zavarai, meghasonlásai, retorziói és újrakezdései közepette is. Tudományos közreműködéssel, politikusi felkészültséggel és alázattal a rendszerváltó köztársaság 20 évéből jobb, sikeresebb, versenyképesebb, szerencsésebb Magyarország és új alkotmánya is formálódhatott volna.

Két kulcsfogalom

Előadás-címem koordináta rendszere két fogalom: **alkotmány(osság)** és **tudomány(osság)**. Kapcsolatuk lehet tűz és víz (eredménye: fáradt gőz). De lehetett volna a megalapozás, a szerves fejlődés és intézményesítés, a múlt, jelen és jövő közti szintézis: a korrekt norma és vízió mesterműve. Nem az lett. Mondanivalóm a kapott cím általános és konkrét leképezését ígéri. Keretet, határt az időtényező szab. Leegyszerűsítve, főleg nagy totálkép jön, de 1-2 izgalmas, időszerű, hitelesítő részletre is kitérek. Úgy, mint pl. a tudomány autonómiája, alkotmányos védelme. Aztán az értelmiség helytállása pl. a doktori cím-megvonás katarziséban. Felvillantok - jellemzőként - metodikai és tartalmi elemeket. Itt-ott keresni próbálok az ésszerű kiutat egyes közjogi gubancok hálójából. Nemrég igazi doktori védésen hallottam: nézz mikroszkóppal, jelölj lézerrel és vágj szikével, gammakéssel. Amit ne tégy: sanda szemmel nézni, tüzzel-vassal jelölni és baltával csonkolni. Iránytűm az előbbi.

Előadás-címem koordináta rendszere két fogalom: **alkotmány(osság)** és **tudomány(osság)**. Mi is a tudomány? Mi is az alkotmány? Ráolvasható-e nálunk ezek találkozására Lautréamont mondása a szürrealizmusról (a varrógép és egy esernyő találkozása a boncasztalon: s értelmetlen a kérdés, hogy ezek hogy kerültek oda)? Igen, jellemző a frappáns összekötés. Sőt! Volt egy szocializmus korabeli vicc, arról hogy vajon kik találták ki a kommunizmust: tudósok vagy politikusok? Válasz: politikusok,

mert a tudósok előbb állatokon kipróbálták volna. Mégis csak lehetne szellemi reinkarnáció?!
Definiáljunk!

Címszavak

Tudomány: Magyar Larousse Enciklopédia, 3. kötet 944. oldal

Tudomány fn 1) A természet, a társadalom és a gondolkodás összefüggéseiről szerzett, igazolható ismeretek rendszere. 2) Tudományág Történeti tudományok. 3) vól Gyakorlati ismeretek összessége. A főzés tudománya. 4) biz Az egyéni ismeretek összessége. Megáll v. csődöt mond a tudomány (om), most már nem tudom, mit kell tennem. 5) kissé rég Hozzáértés, szakértelem. 6) biz Sajátos ügyesség. A zsonglőrök tudománya.

Tudományellenes mn 1) A tudomány igazságaival ellentétes. Tudományellenes nézet. 2) A tudományos kutatás ellen irányuló. Tudományellenes propaganda.

Magyar Larousse Enciklopédia 1. kötet 79. oldal:

Alkotmány fn Jog Az államilag szervezett társadalom belső rendjére, az államszervezet felépítésére és működésére, s az állampolgárok jogaira és kötelességeire vonatkozó alapvető jogi normákat tartalmazó alaptörvény. A legmagasabb szintű jogszabály, egyben politikai okmány is, amely kifejezi a hatalmi viszonyokat, s kinyilatkoztatja az uralkodó politikai nézeteket. (sic!) –A feudalizmusban az államszervezetre vonatkozó szokásjogot és a legfontosabb törvényeket (rendi vagy történeti alkotmány) tekintették alkotmánynak. Az első, egységes, írott chartális alkotmány az észak-amerikai Egyesült Államokban 1787-ben jött létre. A hatályban lévő magyar alkotmány az 1949. évi XX. törvény, - s itt a módosítások felsorolása következik - lezárva 1991-ben – 8 főbb tételben. Már nem él.

Értelmezzünk!

Természet, társadalom, gondolkodás összefügg: igazolt ismeretek nélkül nincs korrekt rendszer. A hozzáértés, a szakértelem külön pont és fogalom a speciális „ügyesség”: a zsonglőrök „tudományához” képest. Az előbbi valóság: az utóbbi rendre cirkuszi szemfényvesztés. A tudományellenes propaganda akkor is kétségbeesett, ártó őrzöngés, ha az a Házban, politikai kudarc bosszújaként jelentkezik. Gondolkodó, jogot olvasni tudó ember számára az alkotmány és az alaptörvény lehet szinonima. A feudális berendezkedés „rendi” (rendpárti?) úzusa alatta áll a modern alkotmányosságának. Korszerű viszonyok között megváltozik a szokásjog szerepe: kell konvergencia túl a makrogazdaságon is.

Tudomány(osság)=minőség, tudomány=adott választék, pl. A,B,C scenárió, kimunkált, bemért előnyökkel és hátrányokkal. A tudomány és a politika még válsághelyzetben (időlegesen felkért krízis-menedzser országlása idején) sem csereszabatos. Sosem csakis egy út lehetséges. Tudományos - netán elvben, sterilen a legtisztább - döntési javaslat, változat lehet politikailag ellenjavallt. Mert pl. túl kockázatos, keresztül-vitelében kétséges, külpolitikailag befogadhatatlan, EU-s jogi vagy honi alkotmányjogi tekintetben hibás, vagy kontrollálhatatlan népmozgalmat, intézményi bukás-sorozatot indítana el, vagy finanszírozhatatlan, avagy pl. 1:10 arányban nem hozna, hanem vinne voksokat. A politikai optimum - ha nem nonszensz, ha nem absurdum - önálló, életképes variánst adhat: sőt akár jó, demokratikusan kompromisszumos, közbülső megoldást is. Evidens, hogy utóbbiért már nem a tudós visel felelősséget. De a tudomány axiómáit és metodikáját élből, ától cettig mellőző, öntelt és önkényes hatalmi döntés-hozatal káros, ártó melléfogás. Az is ballépés, ha eleve nincs erkölcsi bátorság független erőt (fel)kérni, időben, okosan kérdezni, hatáselemzést kérni, pro és kontra elgondolásokat egyeztetni, modell-kísérletet végez(tet)ni, a megalapozásban, avagy a monitoring terén, a visszacsatolásban külső közreműködést igénybe venni. Műhiba mindezek helyett a kritikát megtorolni, elfojtani, a dolgokat robbanásig feszíteni. Morál, ösztönző milió, befogadó közeg, valós önkép nélkül sincs hasznos tudomány, fair politika, korrekt alkotmányozás. Sajnos, összességében mégis ezek félre-tételével történt a 2010-2011. évi alkotmányozás.

Szemben akár az ortodox tankönyvvel is?

Nem az a kérdés tehát, hogy tényleg egy I-pad-en, a vonaton, a repülőn készült-e az új alkotmány. Akkor volna igazán baj, ha így lett volna, ha ez a mantra hihető lenne. Kizárt. A görög mitológia dús tárházát adja az Olümpuszon élő istenségek csodás tetteinek. A miénk – talán a görög joghurt kivételével – egy másik világ. Félvilág, maximum félmegoldásokkal. Kijózanító bornírtság, amely a jogászképzés kötelező minimumával, a pártsemleges tankönyv tételeivel sincs tisztában. Túl lehet haladni az alkotmányjog, az összehasonlító közjog iskolai tételein: feltéve, hogy a delikvens előbb megismerkedett velük. Előtte, helyette: ártó tudatlanság. Milyen hozzáállás és munkakultúra az, mely - a törvények törvényénél - egy egyetemi kollokvium követelményeit is alulmúlja?! Iskolapélda az

államfői sérthetlenség magyarázata. Az valójában nem bírálhatatlanságot, hanem a politikai felelősség hiányát, és egy korlátozott, de létező büntetőjogi felelősség megoldását adná, jelentené neki. Tétel: nincs, sosem lesz az elnöknek különleges büntetőjogi védelme: ui. nem a néptől kell féltetni őt, hanem a többi politikai-hatalmi tényezőhöz való viszonyát kell jól rendezni. A tankönyvben (419. oldal) négy és fél sor! Sok?!

Nézzük mindezt minőségi oldalról!

Mindennek, így az alkotmányozásnak is van, volna megfelelő, házszabályszerű technológiája. Esetünkben - közjogi érvénytelenséget kiprovokálva - megbukott, félrement ez is. Mindez a nagy elvektől, a negligált megalapozáson át, a kétkezi kodifikációval bezárólag mutat dermesztő képet.

A tudomány minőségi követelménye szempontjából nézve legutóbbi időszak (köz)jogának európai és honi egybevetése döbbenetes. Ehelyütt csak A és B próba következik.

Összehasonlító próba

A) Íme az Unió - hazai törvénné is vált, ízig-vérig eszázadi, világszínvonalú és általunk is ünnepelt - Alapjogi Chartája preambuluma kivonata: *Szellemi és erkölcsi öröksége tudatában az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul, a demokrácia és a jogállamiság elveire támaszkodik. Tevékenységei középpontjába az egyént állítja, létrehozva az uniós polgárság intézményét és megteremtve a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget. ...Az Unió... biztosítja a személyek, a szolgáltatások, az áruk és a tőke szabad mozgását, valamint a letelepedés szabadságát. Ennek érdekében a társadalmi változások, a társadalmi haladás, valamint a tudományos és technológiai fejlődés fényében szükséges az alapvető jogok megerősítése e jogoknak egy chartában való kinyilvánítása útján.* Ez volna a gyarmatosítás?

B) Vessük össze ezt a 2011 március 15-én, ünnepélyesen tárgyalásba vett „Magyarország alkotmányának szabályozási elvei” című (férc)művel. A 3. oldal alján az Alapvető jogok és köteleességek c. blokkban ez áll: „Az Alkotmány (sic, itt nagybetűvel, az előadó kiemelése!) tartalmazza valamennyi, a jelenlegi alkotmányban (sic, itt meg ugyanaz, kis betűvel, kiemelés tőlem!) foglalt alapvető emberi és állampolgári jogokat.” A helyesírás csuklásain kívül hiba az egyes szám - többes szám zavara, továbbá a „valamennyi” eufémizmusa. Úgy érthető, hogy lesz ugyan valamennyi jog, de nem mind, sőt ki tudja, hogy végül is mennyi, de maximum annyi, mint eddig. Konceptcionális baj, hogy már a tervezett alkotmányból is bántóan hiányoztak az Unió kartájának általános és főbb konkrét tételei, nívumai, minőségi jegyei. Ez ment aztán félig-meddig végig, vonakodva és ambivalenciával teljesített kiegészítésekkel. Mi mozgatta mindezt? Talán a sanda hadfi ars poetica-ja: *Smafu a tisztesség egy jó alkalomhoz képest. Mi váljunk legendává. Politika=akarát, tudomány=ésszerűség. Feloldhatatlan lett az ellentmondásuk.*

A 2/3-ad csapdája

A tudományosság minimumát, egzakt világát kiiktató hozzáállásra a 2/3-os, hamis mandátum-fétis a másik példa. Mi is a 2/3: formálisan egy korábban, találmásra belőtt arányszám, érdemben pedig az Alkotmánybíróság (AB) szerint „a minősített többség nem egyszerűen ...formai előírása, hanem olyan alkotmányos garancia, amelynek lényeges tartalma az országgyűlési képviselők közötti széles körű egyetértés. Mindez az alkotmányos berendezkedés alapjainak megőrzésétől elválaszthatatlan.” (Kommentár 92. oldal). Konklúzió: nem maga az arányszám, hanem annak eredete, (ind)oka, egyetértést kifejező kritériuma a döntő. Lehetne, volt is más garancia és mérték: pl. a 4/5. Ergo nem mellőzhető a két oldal konszenzusa a legsúlyosabb, rendszerelvű, 4 éves cikluson túl mutató ügyekben. Ez a minősített többségű személyi ügyeknél ugyanígy jutna érvényre, ami már a demokratikus legitimitációt is érinti. Ezért egy kontroll-hiányos, otromba alkotmányozás már csak a fentiek miatt is, lehetne igazoltan alkotmány sértő. Főként, mert az alkotmányozó és a törvényhozó hatalom nem szükségképpen esik egybe: az előbbinél kell lennie minőségi többletnek is. Nálunk nem volt, ma sincs.

Sajnos a Ház egésze (még)is *Jolly Jokernek tekintette a 2/3-ot.* Nem az! Próba: mi a 2/3? a) A 4. vodka után két fiú és egy gyönyörű lány programot tervez. Srácok: Csináljunk egy örült, vad szex-éjszakát! 1. fiú: benne vagyok! 2. fiú: oké, mi az hogy! Kislány: nem, nem akarom! Legények: *-kisanyám, a 2/3-ad az kétharmad!* Némi erőszak 1 ember v. 1 ország ellen?! Btk-beli tétele a partiképes ifjaknak: 5-től 10 évig terjedő szabadságvesztés. Ennyi (mandátum)idő szinte senkinél sincs. b) Közúti balesetet szenved egy képviselő. Dísztavirat, jobbulást kíván a Ház: *268 igen, 100 nem és 18 tartózkodás.*

A 2/3 formai előfeltétel, nem érdemi adu. *Mennyiségi tekintetben egy kevéssel több, mint a sima határozatképesség. De érdemi meghatározó szerepe nincs: tartalmilag egy minősített többségű döntés éppúgy lehet jó mint rossz, alkotmányos vagy alkotmányosértő.* Utóbbi önzésből be is következett.

Közjogi Frankenstein

Az új Alkotmány: szimbolikus névvel Alaptörvény működéséptelen közjogi Frankenstein. Úgy készült, mint egy dirib-darab szatyor. Megkerült minden szűrőt, megalapozást és kritikát. Csőlátás, önérdék uralja: nem látni a fától az erdőt. Terápiát kínál diagnózis nélkül. Centralizál és múltba mereng. Összegyűrná 1938-at 2011-gyel. Ambivalens az eredmény. Ha már nem jöhet vissza a királyi Nagy-Magyarország, legalább a nevéből tűnjék el a köztársaság. /Nemrég az elnöki rendszerrel kacérkodó miniszterelnöki eszme-futtatás hangzott el./ Ha már nem lehet a bázis a Szent- Korona-tan, legalább készüljön kötelező preambulum vitatható történelmi tételekkel, Nemzeti hitvallás névvel. Rangrejtve a (nép)szuverenitásra is hivatkozni kell: jól jöhet az Unióval szemben. Szubjektív hiba az ország legitimitációját, állami státuszát az 1944. évi német megszállásától az 1990. évi szabad választásokig kiradírozni. Kellott egyáltalán, avagy éppen most egy rossz, új Alaptörvény? Így és mindezért semmi esetre sem!

Ez nem lábi-labda

Futball-perspektívából, labdarúgó attitűddel tilos volna alkotmányozni. Nem klubcsapat alkotmányoz, hanem nemzeti válogatott. Nem győztes-vesztes végeredményű a „játék”. A többség (túl)hatalmát kellett volna korlátozni, az önkény esélyét kizárva. Szabadságharcos alkotmányozás nem létezik. Mikor nyertünk utoljára szabadságharcot? Igazán sose, az Unióval szemben most sincs rá esély. Európában egy alkotmány sok közös vívmányból áll. Értéktartalmú, de ideológiailag és pártalapon semleges, stratégiai döntésekből álló, távlatos normaköteg. Általánosan elismert elvek, szabályok és modern kihívások válasza. Taktikai szempont, időszakos pártérdek nem determinálhatja. Súlyos vége lesz a kuruckodásnak, ha a természet, a gazdaság, a fizika, a társadalom és az Unió törvényeit a hazai jog voluntarista módon legyőzni szeretné.

5 ártó, hibás lépésben

Az akarat és az ésszerűség konfliktusát, s a jogállamban össze nem mosható cél és eszköz kevert viszonyát szemléltessük a közjogi ország-megújítás menetével! Másodszándékot előtérbe állító, leplezett, mégis céljában és eredményében ártó közhatalmi és jogpolitika szab(ott meg) mindent, melyben az egyirányú „felhalmozás” élből jött és tarol, 5 lépésben.1) Átszervezik, átnevezik X alkotmányos intézményt. Gyakorlatilag mindet. 2) Stratégiai csúcspozíciót hoznak létre benne, zömmel egy személyre kialakítva. 3) 9-12 éves mandátummal betonozzák be, teszik szinte leválthatatlanná a már előre kiszemeltet.4)Ájtatos képpel beleültetnek egy vagy több bizalmast (nicknevük: orbaniták), majd már együtt színlelik a poszt függetlenségét. 5)Ellehetetlenítik, elkedvetlenítik, szinte kalodába zárják az utánuk jövőket, s a jövőket. Az ellenzék kisémmizése, a kontroll kikapcsolása egyformán sérti az Uniót és hazai demokratikus jogállamiságot.

A választásokig előre vetítve

Ráadásul olyan új, pártos választójogi törvény készült, amely /a korábbi és a pillanatnyi arányok mentén/ ma abszolút vagy újból 2/3-os többséghez juttatná a kormányoldalt. Sőt, másutt a mandátumot nem érő töredék-szavazatokat adják össze: a kiegyensúlyozottság érdekében. Nálunk fordítva: a győztes kap bónuszt, kb. úgy, mintha egy autó-nyertes benzinkutat is haza vihetne. A választás eljárási törvénye – a kampánytól a jogorvoslatokig - ködbe vész. A külhoni magyarok választása a normál rendbe beiktathatatlan. *Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita?* Magyarországon kívül nincs élet, vagy ha van, az nem olyan?! XXI. századi, modern ország-stratégia helyett kicsinyes, önérdékű párttaktika szab meg évtizedekre szóló közügyeket. Ez még annak az egy-két, rátermett kiszemeltnek sem kedvez, aki fair körülmények között, többpárti konszenzus alapján is elnyerhette volna, sőt az orbáni restauráció bukása után ismét elnyerhetné magas, ám független tisztségét. Totális ellencsapás és retorzió váltásként sem kell: de nem csak a status quo és/vagy a felfordulás, a teljes borítás lehet a választék. A függetlenség ethoszát és rendjét azonban vissza kell hozni, és egyszer s mindenkorra garantálni szükséges.

Uniós szemüvegen át

Az EU bizalmatlan a politikai és jogi fejleményeink és a kormány magyarázatai iránt. Okkal. Az alapértékek és az önként vállalt kötelezettségek megsértése mégis eszkalálódik. A baráti jótanács és diszkrét intés ideje lejár(t). Nem az Unió csatlakozott hozzánk, hanem fordítva. Az Unió írott, szokás- és precedens-joga: Brüsszel, Luxemburg és Strasbourg úzusa felülírja a magyar alkotmányt is. Az

ország nem azonos a kormánnyal. Valódi érdekünk a XXI. századi progresszió, integráció és versenyképesség lenne: amit a kormányzati hiteltelenség, nem pedig a brüsszeli adminisztráció rombol. Brüsszelszélből nézve cseles játékosnak látszunk: a magyar mögötted lép be a forgóajtóba, de előtted lép ki. Sérelmi politikából, elszigetelődésből nem lesz sikerorientált ország. Az Unió a jogállamiságot, a pluralizmust, a szabad médiát, a hatalom-megosztást, a politikától független állami posztok integritását, a politikai hatalmat korlátozó emberi jogok betartását elvárja, elkezdte kikényszeríteni. Igaza van, ez volna a saját érdekünk is. Az Alaptörvényt is ide értve 10-12 új törvényt vizsgál a Velencei Bizottság: nem csak de jure, hanem de facto módon is. Kormányzati kommunikációs ellenvetés: csak azért mondják, mert irigylik a 2/3-ot, mert a bal-liberális oldal ármánykodik, mert új utakat járunk a hanyatló Európában.

Le az autonómiákkal!?

Valójában szűkül a jog és minden autonómia tere, esélye. Feldúlták az oktatást, az egyházügyet, az önkormányzatokat. Mámoros éhséggel foglal(t) el minden pozíciót a hatalom. Nem tud vele boldogulni: képtelen konszolidálni, pacifikálni. A függetlenség eltiprásában tipikus az Orbán-Simor konfliktus. A kormányfő nem omnipotens erőművész: a jegybank nem kereskedelmi bank, sem jackpot. Kölcsönös, jóhiszemű együttműködésük alkotmányos norma. Nem megy. A Real Madrid szemléltet. Néha a csatársorban 2 támadó ék van: Benzema és Higuain. Benzemának nem az a dolga, hogy semlegesítse Higuaínt, és az se, hogy megcsapolja a bankkártyáját. Esküt tenni sem a csapattárs karikatúrájára kell. Kulcs: a monetáris függetlenség garanciája. Ilyen szemléltetés más körben is adódnék. Másféle megközelítésben, íme egy!

Értékrendi és metodikai kamuflázs

Az AT negligálta a házsabályt. Hatástanulmány, gazdasági számszerűség, EU-jogi zsűrizés, alkotmányossági kontroll sem volt. A benyújtás utáni +2 nappal 734 szövegjavítás érkezett. Nem készült hozzá állapot-felvétel, sem szintézis a minőségi előzményekből, az AB iránymutató határozataiból. Ömlött bele sok közjogi fűzfapoéta spekulatív javaslata. Szakágazati metszetei ötletszerűek: ki-ki belenyomathatta a saját nünükéjét, stílárís vagy világnézeti meggyőződését. *1938-at kísérelték meg vegyíteni 2011-gyel*, eredménye a 70-es évek közepének tekli-meklije. *Fogalmi rendje önkényes, sanda. Keveri az országot, az államot a nemzettel.* Nemzeti hitvallása nonszensz pátozzsal tálalt hazabeszélős történelem-hamisítás. Ideologikus, olykor vallási primátust képező tanok, képzetek foglalata sem lehetne egy alaptörvény. Alapvető jogot, kötelezettséget illető felfogása középkori, tankönyvi tételeket leromboló, avított és diktatórikus. Ki van kiért: polgár a hatalomért vagy fordítva? Eltűnedeznek az alanyi jogok, sőt az objektív állami intézmény-védelmi kötelezettségek, előtörnek az üres, ígéretértékű államcéllok. Így: védi, törekszik, stb. Ami az állam oldalán ócsítás, a polgárnál drágítás. Sarkalatos leágazásai siralmasak. Ha elszűrtük a nagymisést, alig(ha) csinálhatunk helyette-cserében fájin litániát! Az AB hatásköri kiherélése II. kamara híján politikai-jogi szabadrablást nyit meg.

Hibakereső

Kollégákkal, diákokkal jó agytorna játék, hogy aznap ki talál szarvashibát, elvétést, megmagyarázhatatlan eltérést a rendszerváltó alkotmány és az új Alaptörvény viszonylatában. Minden napra jut egy(néhány). Végeláthatatlan listával idő híján nem szolgállok, de pár jellemző kiemelést

teszek. Május 2-án törvényesen, ám székelyhimmuszosan államfőt választott a parlament. A '89-es alkotmány 29/A § (2) bekezdése szerint: „*Köztársasági elnökké megválasztható minden választójoggal rendelkező magyar állampolgár, aki a választás napjáig a harmincötödik életévét betöltötte.*” Ugyanerről az AT 10. cikk (2) bekezdése ezt mondja ki: „*Köztársasági elnökké megválasztható bármely magyar állampolgár, aki a harmincötödik életévét betöltötte.*”

Kimaradt a választójog megléteire vonatkozó feltétel. Miért? Vállvonogatás a felelet. Az, hogy véletlenül történt, kizárható. A szándékos elhagyást komolyan kommentálni képtelenség. Igaz, nem jogász szórszálhasogatást vélhet a bírálóban. Tévesen. A jog lényege a garancia: hogy kizárt legyen az mindenki által, ami totális agyrém. Üzenetértékű az elhagyott kritérium, még ha jóhiszemű megfejtés nem is adódnék.

Kinek nincs választójoga? Pl. annak, aki most is - tegyük fel, a szegedi Csillagban – a szabadságvesztését tölti, akár élete végéig. Annak sincs, aki bár már kint van, de sok-sok évig még a közügyektől eltiltás hatálya alatt áll. Végül, zárva e díszes sort, annak sincs, aki töről metszett, gondnokság alá helyezett elmebeteg. Aki pl. jogszerűen, önmaga nem vehet vagy el sem adhat egy autót. Nevében és érdekében a törvényes képviselője jár el, ámde evidensen nem szavaz helyette. Nonszensz, de alaptörvényszerű következtetések: elvben államfővé avanzsálhat, ill. e tisztségre jelölhető, aki még csak nem is szavazhat. Az aktív-passzív választójognak ilyenén zűrzavara fenomenális. Fordítva rendben volna, van is: a választójog nagykorúsághoz kötött életkorát ui. az elnöki minimum majdnem kétszer meghaladja. Érettség okkal kívántatik meg. Magyarország nem a Szivárvány Köztársaság, azaz nem Dél-Afrika, mely ország Nelson Mandelát: maga mögött tudva az apartheid rendszert, egy bebörtönzött nemzeti hőst emelt alkotmányosan elnökévé. Hát akkor minálunk mire fel ez a megoldás? Fel kellene tenni a kérdést a honi alkotmányozóknak, hogy vajon név szerint ki(k)re gondoltak, amikor a bűnös jelen és múlt, továbbá az agyi katasztrófa ellenére felkínáltak egy esélyt, történetesen a legmagasabb poszt, tisztség betöltése tekintetében. És ha már igen, gondoltak-e vajon még arra is, hogy eme kiszemeltjük majd államfőként kinek ad egyéni kegyelmet, kezdve történetesen önmagával?!

A tudomány közjogi vonatkozásban

Érdekes a jogi minőség szemszögéből összehasonlítani az előző és a jelenlegi alkotmányt a tudomány megközelítése, kompetenciája szemszögéből is. *Rendszerváltó alkotmány, alapjogi tétele: „70/G § (1)A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát. (2) Tudományos igazságok kérdésében dönteni, kutatások tudományos értékét megállapítani kizárólag a tudomány művelői jogosultak.*”

Az Alaptörvény – eltekintve a főbb elemeiben tudománytalan, ámde mégis normatív kötelező – Nemzeti hitvallásától, a X. cikkében ezt rögzíti: „*Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá - a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében - a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.*”

(Megjegyzés: kimaradt egy, a birtokos helyzetet megjelenítő „a” betű a ...művészeti.. elől, továbbá elmaradt egy indokolt vessző, „,” ...a tanítás szabadságát...előtt.)

„*Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak. Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. A felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket és gazdálkodásukat törvény szabályozza.*”

(Megjegyzés: az MTA korábban nem volt alkotmányos tétel, az MMA kedveskedő gesztus révén lett kakukktojás. Korábban bár nem itt, de közjogi tétel volt az egyetemi autonómia, amit speciális jogként az AB védett. Formális előrelépés az egyébként korlátozott, 2 tételre vetített önállóság meghirdetése, de azon sokat ront a mellékmondat. Ti. a lényegében parttalan törvényi szabályozás esélye a legfajsúlyosabb 2 elem: a struktúra és a büdzsé vonatkozásában.) Ilyen szellemű és nivójú az AT nívumainak többsége.

Kodifikációóóóóó?

A kodifikációs tudatlanság, ill. fecsegés is árt. Ha a törvény egy jogot valaminek az „érdekében” nyújt és biztosít, az ettől eltérő - habár talán ésszerű, indokolt, hasznos – joggyakorlás jogsértővé válhat. Miért kell értelmetlenül megpántlikázni egy alapjogot? Nem kell. Másutt a beszűkítő félelem, a fantáziátlanság büntet. Ha egyszer azt mondja a törvény, hogy tudományos igazság kérdésében „az állam nem jogosult” dönteni, akkor akarva-akaratlanul azt is mondja, hogy rajta bárki kívül más igen.

Mennyivel jobb az, ha - mint kísérleteit, csíráit láttuk a múlt megismerését célzó, szolgáló (!) ügynök-mizériánál - egy párt, egy egyház, egy újság stb. alkotmányosan feljogosítva érzi magát ilyen döntésre - közjogilag. Bizonyára nem ezt akarták a laikus „szövegszerkesztők”, de jogállami axióma, hogy művük utóbb már úgy kötelező, ahogy le van írva, nem pedig akként, ahogyan azt a hibázók kimagyarázni, csürni-csavarni szeretnék.

Tanulság

Mindazonáltal az autonóm tudomány önvizsgálatát még így se követelhetné parlamenti frakcióvezető: pláne retorzióképpen, az államfő-bukás ellentétéül. Lemondott Schmitt Pál államfő. Okok plusz tanulságok: januárban előjött egy biztos plágiumvád, 2 hónapig tartott a politikai maszatolás, a kivárás, az összevissza beszéd, majd egy Sorry! nélkül történt a méltatlan lelépés. A helyzet 4 okból vált tarthatatlanná. 1) Bár jogilag már nem üldözhető a plágium, de a vele kapcsolatos hamis kommunikációt mindenütt kinevették. 2) Lemondani azért is kellett, mert a kormányoldal őt: a maga emberét már teherként tartotta. 3) Az internetes, szabad nyilvánosság megtagadva-megsértve látta a semleges, kiegyensúlyozó államfői szerepfelfogást. 4) Az egyetemi és más szellemi elit veszélyben látta a diplomák, a tudományos címek presztízsét. Churchill: az emberek végül mindig a józan eszükre hallgatnak, ha előtte minden egyebet sikertelenül kipróbáltak.

Tudomány, objektív megismerés, jogállamiság

A tudomány(osság) objektivitásra apelláló megismerés: lényege még leegyszerűsítve két dolog. Egyrészt az, hogy felteszi a legrázósabb kérdést is, tudván, hogy néha hosszú út vezet a jó válaszig. Sebaj: a legtöbbször el lehet jutni ekként az analízistől a konklúzióig (s nem fordítva). A (pártos) politika gyakran épp' ellenkezőleg „működik”: vulgarizált, azonnali, kész válaszokkal operál, s legfeljebb utóbb kér-kap mindehhez (ön)igazolást. Pedig a fair választ az érdemi megoldás tükrében és érdekében amúgy sem kitalálni és a 10 éves gyermek szintjén kommunikálni, hanem kidolgozni, verifikálni és (hozzá)értő közegben megvédeni szükséges. Másrészt az, hogy a valódi tudománynak örökös, kibékíthetetlen ellenfele, egyben a halála volna a demagógia, a populizmus. Ezért nem érheti be lózungokkal, pl. ezzel: ilyen másutt is szokás, jogállamban is meg lehet „csinálni”.

Következzék e két tényezőre szóló szemléltetés! A legfelső szintű jogéletünk a század kihívásaival (globalizáció, integráció, monetáris krízis, uniós illeszkedések, biztonság vs. emberi jogok, élet a halál mezsgyéjén, a III. generációs és az innovációs jogok stb.) értőn foglalkozni sem volt hajlandó. Csípőből öntötte, s önti ma is ezek helyett a parlament és a kormányzat a felszínes, tűzoltás-értékű, demagóg, semmivel sem alátámasztott, ill. hatósági, szankció-központú regulákat. Kriminális közéletünket pl. az állandó „bétékázás” a végletekig kriminalizálja. Az európai kormányzás - közigazgatási tudományos szempontból is nyomós - *öt alapelve: nyitottság, részvétel, elszámoltathatóság, hatékonyság és a koherencia volna.* Az ötből egyszerre nálunk talán csak 1-2 van jelen. A hiányt ígéretések, üzenetek, hatalmi próbálkozások, link dumák és jogi csüricsavarok pótolnák.

A szólamok ellenére a demokratikus jogállamiság katasztrófa-sújtott területévé váltunk. A jogállamiság, a törvények, s nem a jogászok uralma főbb - elméletileg is tiszta, magas minőségű - válfajait így munkálta ki az AB 2 évtized alatt: *jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, hatalommegosztás, az eljárási garanciák védelme, a formális jogállam és az igazságosság kapcsolatrendje, az alkotmányos büntetőjog mibenléte, a felek eljárási pozíciójának korrekt megállapítása, s benne pl. a fegyverek egyenlőségének elve, a közigazgatási határozatok bírósági kontrollja, a közigazgatás törvény alá rendelése, az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége, a közhatalmi szervek demokratikus legitimitása, a közjogi érvénytelenség megállapíthatósága, a minősített többség megkövetelése, az alapjogi kétharmad vizsgálata, az ígérvények sorsa, a bizalomvédelem, a szerzett jogok védelme, a várományok sorsa, a visszamenőleges, negatív jog tilalma, az időmúlás jelentősége és az alkotmányos idő lehető kimélete.* 21 tétel. Tesztkérdés: vajon mennyit lehet megtalálni ezek közül tételes normaként az AT-ben? Érdemben, garanciálisan, konzekvensen szinte semennyit! Ami még nagyobb baj: egyiküknél sincs fejlődés 2010 II. féléve óta, rohamos romlásuk azonban tény. Az ész pesszimista, az akarat optimista. Arányuk (miként a jogállamiság ténye és igénye terén is) kb. 1:10-hez.

Következtetés: a tudomány esszenciája a világosság, a nyitottság. A túloldal esszenciája a Kis Vuk ars poetica-ja: barátunk a sötétség. Lehet választani.

Tekli-mekli ország

Magyarország ma se hal, se hús. Egyidejűleg van romló jogállamiság (a törvények uralma): mellette pártos, bornírt és tolakodó autokrácia: végül időhúzás, bizonytalanság, káoszba hajló igen, nem és talán. Európai szemmel a demokráciánk 20 évének tükre: az egyik kormányozni nem tud, a másik győzni. Gyakran cserélnek, de a trend marad. Tanulság: a politika minden szintjén a hitelességhez legalábbis nem naponta, észérvekkel megcáfolható alapozás, szakmai támadhatatlanság, morális és elvi szilárdság, valamint a 10 millió polgár zömét meggyőző attitűd tartoznék.

Társadalom-szervezés szerte a világban háromféle lehet: *demokratikus jogállamiság, felsőbbbségi diktatúra, káoszba hajló anarchia szerinti. Itthon - növekvő agresszivitással, arroganciával, s egyben kiszámíthatatlansággal - egyszerre mindhárom* rajtunk van. Mindez sokáig nem tartható: professzionális válságkezelésnek kell következnie. Mi ellen kell fellépni? Ezek szociál-filozófiailag és brutális gyakorlatiasságban: irányított demokrácia, centrális erőter, elszúrt krízis-intézkedések, eszkalálódó, végig nem gondolt, kontraproduktív pénzbehajtások, nyomasztó terhek és megalázó elvonások, hamis „védelmi” populizmusok: a közhatalom részéről hiányos felkészültséget, szőinflációba menekülő munkakultúrát, döntés-előkészítési megalapozatlanságot, kapkodást, rossz lelkiismeretet, rossz lelki egészséget mutató jel(enség)ek. A fenntartható, érdemi korrekcióhoz a tudományos alaposság járulékos hozzájárulás, egyben hitelesítő tényező lehet. És addig? Országunk egy lejtős tóra vagy egy vízesésre váró, unortodox gyorsnaszád. Nálunk a horgonyt a parancsnoki hidon használják. Esélyek?

4 pozíció, lehetőség van előttünk

Semmi nem dőlt el, bármi megtörténhet. Prognózisom: az Alaptörvény nem éli túl szellemi atyjának uralmát. Hogy azután evolúció vagy revolúció következik-e, ma senki nem tudja. Példabeszéd: a pesszimista ember a sötétséget látja az alagútban, az optimista a fényt az alagút végén, a realista a közelgő vonat lámpáit, a masiniszta pedig a sok idiótát a síneken.

Elnöki (szakító)próba

Alaptörvény: a nemzet egységét kifejező, az államszervezet demokratikus működése felett örökös személy az államfő. Mit kíván ez? Azt, hogy konszenzus-képes egyén lépjen elő. Azt, hogy még krízishelyzetben is – amit nem ő teremtett – 100 %-ig demokrata legyen. Forogtak nem adekvát nevek is. Shakespeare Hamlet-je szemléltet. A-szenárió: levegőt eszem, ígérettel töltve. B-szenárió: a macska nyávog, és megvész az eb. Ma(holnap) egy EP-képviselő vál(ha)t köztársasági elnökké. Szerencse-kívánság illesse az új államfőt: szükség(e) lesz rá, neki és az országnak is.

Záró (jövő)kép alkotmányos háttérrel

Több tucatnyi olyan fogalom, alkotmányos intézmény, alapjog volt a rendszerváltó alaptörvényben, amely eltűnt vagy felvizeződött az újban. Tavaly pl. még ez állt az alkotmányban: Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül. Az új Alaptörvényből eltűnt a piacgazdaság fogalma. Már nincs fair korreláció, ill. világos határ az állami és a magángazdaság között. Íme!

Köszönöm a figyelmet!